

RECENZE

Views on possible verification measures for the biological weapons convention

S. J. Lundin, Ed., SIPRI CBW Studies No 12, Oxford Univ. Press
1991, 124 stran.

Recenzovaná kniha je pokračováním studií Švédského ústavu pro výzkum míru (SIPRI) a je věnována problémům verifikace v rámci Úmluvy o zákazu bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní (BWC). Je aktuální zejména v současné době, protože vyšla před 3. hodnotící konferencí k této Úmluvě.

Publikace je členěna do 11 kapitol, které po úvodu shrnují příspěvek k opatřením důvěry, dále možnosti verifikace podle současného textu analogické Úmluvy o zákazu chemických zbraní, organizační aspekty, protektivní, profylaktická a léčebná opatření, dovolená BWC. Následují kapitoly o verifikaci vysoce nebezpečných objektů; informace požadované SZO jako jedna z možných aktivit příští BWC; úvaha o budoucí BWC jako předmětu mezinárodní spolupráce a verifikace biotechnologických procesů. Poslední dvě kapitoly jsou věnovány údajnému uniknutí antraxu (sněti slezinné) ve Sverdlovsku, a to z pohledu USA a SSSR.

I když budeme hodnotit knihu pouze jako zdroj informací, je nutné vyzdvihnout její komplexní zaměření. Čtenář se dozví nejen o biologických agens zneužitelných pro vojenské účely, dostane informaci o historii zákazu těchto zbraní, ale má i přehled o struktuře BWC, právech a povinnostech států v ní účastnících, a to i v konkrétní podobě. Pro ČSFR je potěšující, že figuruje jako jeden z mála států, které podávaly kompletní informace od vstupu této Úmluvy v platnost. Namátkou je možno uvést, např. Rakousko, Austrálii, Čínu, Egypt, Francii a další státy, které v některém z roků v letech 1987 - 1990 oznamování dat pro BWC neposkytly.

Za velmi užitečnou kapitolu můžeme považovat třetí část knihy, zpracovanou Ralfem Trappem, známým odborníkem

SIPRI v oblasti odzbrojení. Jedná se o použitelnost verifikačních opatření budoucí Úmluvy o zákazu chemických zbraní pro kontrolu zbraní biologických. Za zajímavou je možno považovat i stať N. A. Simse z Londýnské univerzity, který se zabýval organizací možných verifikačních opatření pro BWC. V jeho úvahách se objevuje model nové mezinárodní organizace v rámci Úmluvy o zákazu chemických zbraní, dále využití existujícího aparátu OSN a třetí model "středního rozsahu" přímo pro BWC. Z hlediska kontrolních opatření jsou velmi zajímavé poslední dvě kapitoly o onemocnění sněti slezinnou ve Sverdlovské oblasti v r. 1979. I když se s větší pravděpodobností jednalo o endemický výskyt, politická situace v tehdejší době sehrála negativní roli, zejména ve smyslu odmítání SSSR jakéhokoliv podezření a tedy i verifikace na místě. Pokud by tato opatření byla realizována, mohla být situace jasná (otázkou bylo hlavně zjištění formy antraxu, resp. vyloučení jeho inhalační formy); takto zůstávají pochyby, které budou přetrvávat zřejmě i v budoucnosti.

Jestliže hodnotíme publikaci jako celek, musí se uvést i maličkost pro odborníka, ale velmi cenná informace pro laiky - slovník s vysvětlením odborných pojmů (např. toxiny, antigeny, virulence atd.).

Celkově se dá říci, že autorům pod vedením prof. Lundina (SIPRI) se podařilo napsat velmi užitečnou knihu, nabitou informacemi, která byla vydána v pravý čas a bude určitě pomocníkem všem, kteří se problematikou biologických zbraní zabývají.

J. Bajgar, Vl. Gašpar